

Presentació

Aquest número 62/3 de DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA reuneix un conjunt d'articles que incideixen en els canvis que ha anat experimentant la societat rural des de mitjan dècada de 1980 i que se situen dins el paraigua conceptual anomenat «nova ruralitat». Els espais rurals s'han hagut d'enfrontar a profundes crisis demogràfiques, econòmiques i socials durant aquests anys, crisis que fins i tot en alguns casos han posat en risc la seva pròpia pervivència. Però també, sortosament, s'estan produint canvis en positiu que han aturat o mitigat la seva davallada i que estan generant noves oportunitats laborals així com una remuntada de la dinàmica social i ciutadana viscuda al món rural. A aquestes transformacions generals cal afegir la seva gran diversitat de situacions i matisos, que en fan més complexa l'anàlisi. És innegable, també, la derivada territorial associada a aquestes transformacions i que justifica l'interès i l'estudi des de la disciplina geogràfica. Els espais rurals representen una extensió més que considerable a escala regional i les interaccions de tot tipus depassen uns límits d'altra banda cada cop més capciosos de precisar. N'és una mostra la creixent interacció rural-urbana, sense la qual seria difícil d'entendre qualsevol intent d'aproximació a les «noves ruralitats» que apuntàvem a l'inici. Per tot plegat, la bona salut dels àmbits rurals es pot considerar, també, un indicador de la cohesió i la vertebració del mateix territori, de les polítiques que hi són d'aplicació i de les iniciatives estimulades pels seus habitants, amb la complicitat o no de les diverses administracions. Les contribucions que es ressenyaran tot seguit volen ser una mostra de la vitalitat de la recerca en aquest camp, amb aproximacions dutes a terme per diversos especialistes. En totes s'ha pretès que la dimensió geogràfica de les recerques hi sigui ben present.

La voluntat que guia aquest número monogràfic és, doncs, presentar algunes realitats i moltes reflexions sobre les manifestacions de «noves ruralitats» que il·lustren les transformacions que s'hi estan donant darrerament. Així, l'article que l'encapçala, elaborat per Joan Nogué, ens introdueix al nou paper que està agafant el món rural en aquest procés de retrobament amb el lloc a

través de noves i imaginatives fórmules, com a resultat d'un canvi de paradigma liderat per una societat civil que entén l'acció política d'una altra manera. Nogué comença el seu article fent una diagnosi general sobre aquesta situació i, a continuació, presenta vuit exemples de noves actituds i projectes indicatius d'això. Seguint aquesta mateixa línia, l'article d'Eloi Guinjoan, Anna Badia i Antoni F. Tulla aporta, a partir de la crítica a la literatura científica existent, un estat de la qüestió sobre el nou paradigma de desenvolupament rural. Alhora presenten el model de *rural web*, un marc teòric innovador sobre el desenvolupament rural, que apliquen a l'anàlisi del procés de desenvolupament que ha viscut la comarca tarragonina del Priorat, però que té l'encert de poder ser utilitzat, degudament adaptat a cada realitat, com a eina d'anàlisi i de diagnosi per a altres casos d'estudi.

L'article de Tony Fuller i Neus Monllor descriu els trets distintius que presenta la població que s'incorpora al món rural, que ells anomenen «pagesia nouvinguda», de la qual destaquen especialment el dinamisme i la capacitat de canvi dins la nova agricultura. Aquest procés de canvi els porta a parlar de l'aparició d'un nou paradigma agrosocial, el qual, conjuntament amb els moviments socials i ambientals dels nous sistemes alimentaris, forma una nova ruralitat a Europa. Serà precisament al voltant de la difícil convivència entre els dos paradigmes vinculats a la producció agroalimentària (l'industrial hipermodern i el postmodern, basat en l'ancoratge territorial), que Susana Ramírez, Consuelo del Canto, Olga I. Mancha i Silvia Freitas es preguntaran sobre el paper que exerceixen avui les agricultures locals en el desenvolupament sostenible dels espais rurals. Complementàriament, en quina mesura construeixen un moviment de tornada de l'agricultura al territori que propicia noves relacions entre tots dos, expressades en maneres diferents de produir, en nous objectius i en nous llaços amb el territori.

Un dels canvis més rellevants que s'estan produint en aquest procés de la nova ruralitat el constitueix el fet de crear noves oportunitats laborals al món rural. Lourdes Viladomiu i Jordi Rosell ho exemplifiquen a partir de la síntesi que fan dels resultats obtinguts en diversos projectes de recerca en els quals han participat. Com ells bé argumenten, vectors com la diversificació de les explotacions agràries, la introducció de les noves tecnologies de la comunicació, la millora en les infraestructures de transports i els serveis públics i privats, l'emprenedoria o els nous rols que adquireixen les dones han estimulat oportunitats laborals en el món rural. De la mateixa manera, els coneixements aportats per tres projectes d'investigació que col·lectivament han estudiat múltiples dimensions de la migració en diversos casos d'estudi europeus serveixen a Michael Woods per aprofundir en els patrons de la migració internacional i les experiències dels migrants, en quin és el seu impacte per a les localitats receptores i, en concret, en quina és la contribució potencial que té aquesta migració internacional per al desenvolupament regional.

Un altre treball és el realitzat per Ignacio López-Moreno, Neus Monllor, Jaume Guillamon, Carles Guirado i F. Xavier Medina. S'hi presenta la «cuina compromesa» com a exemple il·lustratiu de l'existència d'un nou model

d'hostaleria que es troba en plena consonància amb aquest nou paradigma agrosocial i que implica una capacitat de transformació territorial a partir de les noves pràctiques gastronòmiques que sorgeixen en el cas concret d'estudi que és Catalunya.

L'anàlisi per al cas d'estudi de Castella i Lleó és deguda a Milagros Alario i Erica Morales i es focalitza en la situació laboral de les dones rurals i, en concret, en les iniciatives d'autoocupació. En el seu article ens apropem a les iniciatives econòmiques i socials que les dones estan posant en marxa en aquest àmbit geogràfic.

Com a darrera contribució del monogràfic incloem l'article d'Isabel Salamaña, Mireia Baylina, M. Dolors Garcia Ramon, Ana María Porto i Montserrat Villarino. A partir del coneixement de la trajectòria de vida d'algunes dones de Catalunya i Galícia que han decidit viure en entorns rurals i que resideixen al mateix municipi, comarca o província on van néixer, l'escrit s'interessa per saber què ha portat aquestes dones a viure en el món rural i si aquesta permanència o tornada al lloc d'origen té a veure amb motius familiars, laborals o socioambientals que puguin il·lustrar la tendència d'aquestes noves ruralitats.

Tanca aquest monogràfic un conjunt de recensions bibliogràfiques d'algunes publicacions recents que se situen en aquest àmbit de la nova ruralitat.

Per acabar, només volem dir que l'edició d'aquest monogràfic recull, en part, algunes de les contribucions realitzades en el marc del XVII Coloquio de Geografía Rural de la Asociación de Geógrafos Españoles (Girona, 3-6 de setembre de 2014) i que ha rebut el suport de la Càtedra de Geografia i Pensament Territorial de la Universitat de Girona.

Anna Ribas
Isabel Salamaña
David Pavón
Universitat de Girona
Editors del monogràfic